

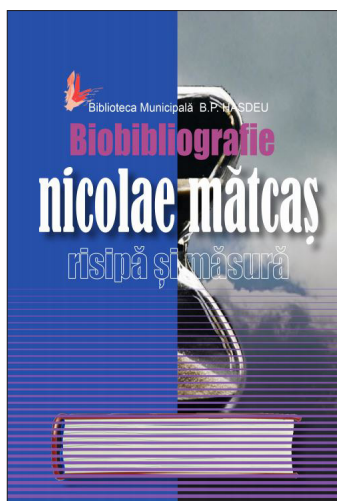
OMAGIU DISTINSULUI PROFESOR NICOLAE MĂTCAȘ

Dr., conf. univ. **Aliona ZGARDAN-CRUDU**
E-mail: zgardan_aliona@yahoo.com
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Nicolae Mătcaș, distins profesor universitar, filolog, publicist, om de stat, poet, personalitate marcantă în lumea universitară, științifică, în viața social-politică și culturală din Republica Moldova și din România, ministru al Științei și Învățământului în perioada 1990–1994, a împlinit, la 27 aprilie 2020, frumoasa vârstă de 80 de ani, prilej cu care Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a lansat un volum omagial cu titlul *Nicolae Mătcaș : Risipă și măsură : Biobibliografie*.

Cartea cuprinde: notă asupra ediției; tabel cronologic, studii recente dedicate sărbătoritului, studii semnate de profesorul Nicolae Mătcaș; un amplu interviu, un florilegiu de versuri mătcașiene; cea mai completă BIBLIOGRAFIE a omagiatului, care se apropie de cifra de 1 000 de titluri; un mănunchi de răvașe din partea discipolilor și oamenilor care îl prețuiesc; un bogat material fotografic (peste 200 de fotografii); 3 indexuri (de nume, de publicații periodice și de resurse electronice).

Nefiind o carte simplă, ci un produs 4 în 1: (a) versiune tipărită (carte); (b) versiune electronică, ilustrată color și postată pe platforma *Zenodo.org*, (c) fiecare exemplar de carte, din cele ce vor ajunge în biblioteci, este însoțit de un DVD pe care sunt înregistrate 25 de documente audio-video (emisiuni radiofonice, discursuri în parlament, discursuri omagiale etc.) și (d) versiune electronică a DVD-ului. Față de bibliografia anterioară, mult mai modestă (2010), prezenta ediție a fost completată cu mai bine de 500 de surse apărute de sub pana scriitorului pe parcursul ultimului deceniu (2010–2020). Dar lucrarea a crescut substanțial în volum datorită unei structuri arborescente, gândite de alcătuitoare într-un mod cuprinzător și relevant. Astfel, capitolul inaugural – „NICOLAE MĂTCAȘ – TRIBUN ȘI ESTET” – cuprinde două studii biografice, urmate de un interviu de ultimă oră, realizat cu protagonistul cărții. Pentru a putea fi util unui public mai larg și din nevoia de a avea la îndemână argumentul științific privind statutul limbii române din Basarabia, volumul se deschide cu un capitol intitulat „NUMAI ÎN MIEZUL LIMBII”, alcătuit din câteva studii de referință semnate de omagiat. Studiul *O limbă – o națiune* reprezintă comunicarea prof. Nicolae Mătcaș la prestigioasa Con-

Nicolae Mătcaș: Risipă și măsură. Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; autori-alcătuitori: Elena Ungureanu, Maria Cudlenco; coordonator: Lidia Kulikovski; ediție îngrijită de Mariana Harjevschi; redactare bibliografică: Claudia Tricolici. – Chișinău: 2020 (Tipogr. „Garomont Studio”). – 400 p. : fot. + An. (DVD-Rom). – (Colecția „Bibliographica”).

ferință științifică „Limba română este numele corect al limbii noastre”, desfășurată la Chișinău, la 20–21 iulie 1995. Studiile *Legislația lingvistică și identitatea națională a basarabenilor și Scrisoarea deschisă adresată conducerii republicii*, publicate la distanță de un sfert de veac de la Marea Adunare Națională din 31 August 1989, când a fost adoptată legislația lingvistică, constituie meditații ale profesorului omagiat asupra rolului pe care l-au avut documentele respective în procesul de afirmare a limbii române ca atribut esențial al statalității Republicii Moldova. În același capitol este reprodus un tulburător omagiu adus prietenului *Ion Dumeniuk, căzut în marea bătălie pentru limba română din Basarabia*, scris în 2020, la distanța de trei decenii de la acel neuitat an al LIBERTĂȚII.

Unul dintre cele mai sugestive este capitolul intitulat „MICROFONUL 3 SAU UNUL ÎNTRE MULȚI”, care conține articole privind activitatea savantului Nicolae Mătcaș de apărător consecvent al cetății, articole apărute în ultimul deceniu. Printre ele se numără excelentul eseu *Incoruptibilul*, semnat de

regretatul Constantin Tănase, care afirma: „Nicolae Mătcaș nu s-a lăsat niciodată corupt de avantajele înfrățirii cu minciuna și a rămas un fricos. Domnia Sa nu a stat niciodată cu minciuna la masă, nu și-a clădit carieră pe ea și n-a trădat adevărul științific și etica de savant onest pentru a ospăta la masa stăpânilor ei. Să reținem că aceasta nu a avut loc nici chiar atunci când mulți așa-ziși slujitori ai adevărului științific căutau un colț de scaun la ospățul minciunii științifice” (p. 132). „Există în Nicolae Mătcaș o calitate care îi face pe cei care vin în contact cu el să recâștige încrederea în demnitatea omenească și să se pătrundă de marea responsabilitate a omului de știință față de opera pe care o face. (...) Nicolae Mătcaș este unul dintre acei savanți incoruptibili care ne-a apropiat de împlinirea aspirațiilor naționale (...). Astăzi, când un popor întreg așteaptă cu sufletul la gură aceste documente, așteptarea îi este oarecum mai senină, fiindcă acest popor știe că există un Nicolae Mătcaș, savant și cetățean, care totdeauna a fost împreună cu poporul său, adică împreună cu toți acei fricoși care s-au temut să stea cu minciuna la masă...” („Literatura și Arta”. 1989, 30 mar., p. 1) (p. 133). Alte studii dedicate omagiului apărute în presă în ultimul deceniu sunt semnate de Vlad Pohilă, Ion Ungureanu, Nicolae Dabija, Alexandru Bantoș, Petru Soltan, Vlad Pâslaru, Dionis Lica, Ion Ciocanu, Valentina Butnaru.

Un capitol inedit este dedicat poeticii scriitorului, iar ca ilustrare alcătuitoarele au adus în atenția cititorilor chiar și un corolar de versuri emblematice ale lui Nicolae Mătcaș-poetul, cu titlul „DRAGOSTEA E ARDERE DEPLINĂ”. Două poeme sunt considerate antologice: *În limba română* și *O Țară am*, iar lirica de dragoste ocupă un loc aparte în creația poetică a autorului.

Capitolul „BIBLIOGRAFIE”, cel mai amplu din întreg volumul, reprezintă un bilanț al activității științifice, didactice, publicistice și poetice a omagiului. Conține peste 900 de surse bibliografice și este structurat în următoarele paragrafe: *Nicolae Mătcaș – profesor universitar, lingvist*, care include manuale, materiale didactice în volume de autor și coautor, lucrări lingvistice, filologice, de cultivare a limbii, articole, indicații metodice și lecții de învățare a limbii, cărți redactate, recenzii, eseuri în culegeri și în ediții periodice; *Nicolae Mătcaș – publicist, om de știință, om politic, demnitar*, care conține materiale de sociolingvistică, publicistică, interviuri, dialoguri, dezbateri; *Nicolae Mătcaș – poet*, care conține versuri ale autorului, publicate în antologii, cărți aparte și în periodice; *Nicolae Mătcaș despre personalități notorii*; încheiat cu *Studii și referințe la activitatea lui Nicolae Mătcaș*.

Un subcapitol inedit este cel intitulat *Documente audiovideo*, care prezintă pentru prima dată o listă cu înregistrări audio din fonoteca Radio Moldova (1987–1996) și cu înregistrări video din arhiva TV Moldova 1 (1989–1995) vizând activitatea distinsului profesor. Toate aceste materiale se regăsesc înregistrate pe DVD-ul însoțitor al volumului. Bibliografia se încheie cu *Index de nume*, *Index de publicații periodice* și *Index de resurse electronice*, deosebit de utile în special pentru componenta lor tehnologică, navigabilă, adică dotarea cu linkuri (legături) directe la sursa originală.

În capitolul „ULTIMUL LAOCOON” au fost inserate aprecieri ale contemporanilor (fragmente din studiile și articolele dedicate profesorului Nicolae Mătcaș). Capitolul intitulat ENGRAMME conține răvașe de felicitare semnate de discipoli ai distinsului profesor.

Florilegiul are și un ADAGIO, semnat de Elena Dumeniuk, soția regretatului prof. Ion Dumeniuk, cu care l-a legat o strânsă prietenie încă de pe vremea studiilor universitare, apoi când au fondat revista „Limba Română” și au scris nenumărate studii în apărarea ființei limbii române și a grafeii latine. Cei doi mari luptători pentru limba română în spațiul basarabean au devenit adevărate simboluri și citadele neînfrânte, care trebuie să rămână în manualele de istorie.

Cartea a avut parte de o lansare inedită – on-line, pe platforma Zoom –, eveniment la care a participat și protagonistul cărții, prof. Nicolae Mătcaș, pe 28 decembrie 2020, cu peste 70 de participanți. Mesaje emoționante au transmis editorii volumului, profesori universitari și din învățământul preuniversitar, discipoli și colegi de breaslă ai distinsului profesor, Alina Chiriac-Ivașcu, jurnalist și redactor la Radio Moldova, Claudia Tricolici, redactorul bibliografic al cărții, autorul copertei cărții Valeriu Herța, pictor și grafician, Ludmila Armașu-Canțâr, prorector al Universității „Ion Creangă” din Chișinău, care, după un mesaj de felicitare din partea colectivului și a dnei Alexandra Barbăneagră, rector al UPS „Ion Creangă”, i-a înmănat, online, dlui Nicolae Mătcaș medalia „Ion Creangă” și Diploma *Professorus emeritus* ale universității. Cu un emoționant mesaj au venit Ion și Maria Hadârcă, prieteni de familie de o viață, Veronica Bătcă, istoric literar, profesorul Ion Guțu (USM), Aurelia Hanganu (USM), Maria Pilchin, director al Bibliotecii Centrale a BM.

La eveniment au participat Natalia Grău, Secretar de stat al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, cu un cuvânt de felicitare pentru întreaga echipă de la Biblioteca Municipală și cu un elogiu adresat ex-ministrului Nicolae Mătcaș, care a stat la cârma Ministerului numit altădată al Științei și Învățământului.